

Jak se děti učí slova? Osvojení slovní zásoby

LGV22 PSYCHOLINGVISTIKA
PŘEDNÁŠKA 3

Opakování z minula

Oblast osvojení jazyka se zabývá zkoumáním toho, jak jsou děti schopny dosáhnout jazykových schopností dospělých

Byla a stále je vedena debata o tom, zdali existuje nějaká vrozená jazyková znalost

Ve prospěch nativismu byl postaven Argument z chudoby stimulu

- Ten závisí na tvrzení, že jazyková data, kterých se dítěti dostává, jsou sama o sobě nedostatečná k osvojení jazyka

Tento argument byl pak zpochybněn nedávným výzkumem, který ukazuje, že děti mají velmi dobrou schopnost využívat doménově všeobecné metody učení, jakými je například statistické učení

Dnešní hodina

---

1. Dva hlavní úkoly učení se slov
2. Strategie segmentace slov
3. Quinův problém
4. „Biases“ v učení se slov
5. „Cross-situational learning“

Učení se slovům

Učení se slovům

Minulý týden jsme se dívali na to, jak si děti osvojují **gramatiku**

Učení se slovům

Minulý týden jsme se dívali na to, jak si děti osvojují **gramatiku**

Toto ovšem není jejich jediný úkol – musí se také naučit **lexikon** svého jazyka

Učení se slovům

Minulý týden jsme se dívali na to, jak si děti osvojují **gramatiku**

Toto ovšem není jejich jediný úkol – musí se také naučit **lexikon** svého jazyka

Ve věku 6 let už se průměrné dítě naučilo zhruba **14.000** slov (Carey, 1978)

Učení se slovům

Minulý týden jsme se dívali na to, jak si děti osvojují **gramatiku**

Toto ovšem není jejich jediný úkol – musí se také naučit **lexikon** svého jazyka

Ve věku 6 let už se průměrné dítě naučilo zhruba **14.000** slov (Carey, 1978)

Jak to děti vůbec zvládnou?

Dva úkoly

Co je slovo a co není?

Co je slovo a co není?

Co je slovo a co není?

Hezkej pejsek

Co je slovo a co není?

[Hezkej] [pejsek]

Co je slovo a co není?

X Hez[kej pej]sek **X**

Jak to děti dokážou?

Minulý týden jsme viděli, že děti využívají **přechodných pravděpodobností** mezi slabikami (Saffran et al., 1996)

Jak to děti dokážou?

Minulý týden jsme viděli, že děti využívají **přechodných pravděpodobností** mezi slabikami (Saffran et al., 1996)

Kojenci využívají **fonologických pravidel** osvojovaného jazyka

Jak to děti dokážou?

Minulý týden jsme viděli, že děti využívají **přechodných pravděpodobností** mezi slabikami (Saffran et al., 1996)

Kojenci využívají **fonologických pravidel** osvojovaného jazyka

Také ale dokáží využívat **slov, která už znají** (Bortfeld et al., 2005)

Fonologická pravidla

Jusczyk, Houston, & Newsome (1999)

Spolu se segmenty tvoří **fonologii jazyka** také **prozodie**

Jusczyk, Houston, & Newsome (1999)

Spolu se segmenty tvoří **fonologii jazyka** také **prozodie**

Jedním z aspektů prozodie je **přízvuk**

Jusczyk, Houston, & Newsome (1999)

Spolu se segmenty tvoří **fonologii jazyka** také **prozodie**

Jedním z aspektů prozodie je **přízvuk**

- 1) čeština: *klobása*   ['klɔbaːsa]
- 2) polština: *kiełbasa*   [cɛw'basɑ]

Jusczyk, Houston, & Newsome (1999)

Spolu se segmenty tvoří **fonologii jazyka** také **prozodie**

Jedním z aspektů prozodie je **přízvuk**

- 1) čeština: *klobása*   ['klɔbaːsa]   **přízvuk na první slabice**
- 2) polština: *kiełbasa*   [cɛw'basa]   **přízvuk na předposlední slabice**

Jusczyk, Houston, & Newsome (1999)

Spolu se segmenty tvoří **fonologii jazyka** také **prozodie**

Jedním z aspektů prozodie je **přízvuk**

V angličtině mnoho slov, i když to nejsou všechna, mají přízvuk na **první** slabice

Jusczyk, Houston, & Newsome (1999)

Spolu se segmenty tvoří **fonologii jazyka** také **prozodie**

Jedním z aspektů prozodie je **přízvuk**

V angličtině mnoho slov, i když to nejsou všechna, mají přízvuk na **první** slabice

Silný přízvuk: *stóry*

Slabý přízvuk: *guitár*

Jusczyk, Houston, & Newsome (1999)

Spolu se segmenty tvoří **fonologii jazyka** také **prozodie**

Jedním z aspektů prozodie je **přízvuk**

V angličtině mnoho slov, i když to nejsou všechna, mají přízvuk na **první** slabice

Silný přízvuk: *stóry*

Slabý přízvuk: *guitár*

Využívají děti svoji znalost **pravidel o přízvuku** k segmentaci slov?

Jusczyk, Houston, & Newsome (1999)

Spolu se segmenty tvoří **fonologii jazyka** také **prozodie**

Jedním z aspektů prozodie je **přízvuk**

V angličtině mnoho slov, i když to nejsou všechna, mají přízvuk na **první** slabice

Silný přízvuk: *stóry*

Slabý přízvuk: *guitár*

Využívají děti svoji znalost **pravidel o přízvuku** k segmentaci slov?

Jusczyk et al. (1999) se to rozhodli otestovat v **sérii „head-turn preference“ experimentů s 7,5 měsíčními kojenci**

Jusczyk, Houston, & Newsome (1999)

Doctor passage: The doctor saw you the other day. He's much younger than the old doctor. I think your doctor is very nice. He showed another doctor your pretty picture. That doctor thought you grew a lot. Maybe someday you'll be a big doctor.

→ Kojenci **poslouchali déle známá slova** (doctor) než neznámá slova

Jusczyk, Houston, & Newsome (1999)

Doctor passage: The doctor saw you the other day. He's much younger than the old doctor. I think your doctor is very nice. He showed another doctor your pretty picture. That doctor thought you grew a lot. Maybe someday you'll be a big doctor.

→ Kojenci **poslouchali déle známá slova** (doctor) než neznámá slova

→ Kojenci dokáží segmentovat slova se **silným přízvukem** z plynulé řeči

Jusczyk, Houston, & Newsome (1999)

“Guitar is” passage: Your guitar is really a fine instrument. But she says that the old guitar is great. In the attic, her guitar is hidden away. My pink guitar is not nearly as special. I think that a red guitar is better looking. But if you want to play, a plain guitar is fine.

→ Kojenci **poslouchali déle** sekvence *taris* ve srovnání s neznámými slovy

Jusczyk, Houston, & Newsome (1999)

“**Guitar is**” passage: Your guitar is really a fine instrument. But she says that the old guitar is great. In the attic, her guitar is hidden away. My pink guitar is not nearly as special. I think that a red guitar is better looking. But if you want to play, a plain guitar is fine.

→ Kojenci **poslouchali déle** sekvence *taris* ve srovnání s neznámými slovy

→ Kojenci proud řeči **špatně segmentovali** a mysleli si, že sekvence *guitár is* se má rozdělit jako *gui táris!*

Jusczyk, Houston, & Newsome (1999)

“**Guitar is**” passage: Your guitar is really a fine instrument. But she says that the old guitar is great. In the attic, her guitar is hidden away. My pink guitar is not nearly as special. I think that a red guitar is better looking. But if you want to play, a plain guitar is fine.

→ Kojenci **poslouchali déle** sekvence *taris* ve srovnání s neznámými slovy

→ Kojenci proud řeči **špatně segmentovali** a mysleli si, že sekvence *guitar is* se má rozdělit jako *gui taris!*

→ 7,5 měsíční děti dokáží **využívat svých znalostí přízvuchých vzorců** k identifikování nových slov

Quinův problém

Quine (1960)

Quine (1960)

Quine (1960)

Gavagai!

Quine (1960)

Gavagai!

Králík?

Quine (1960)

Gavagai!

Králík?

Chlupatý?

Quine (1960)

Gavagai!

Králík?

Chlupatý?

Instance
platonského
ideálu
králíkovství?

Quinův problém

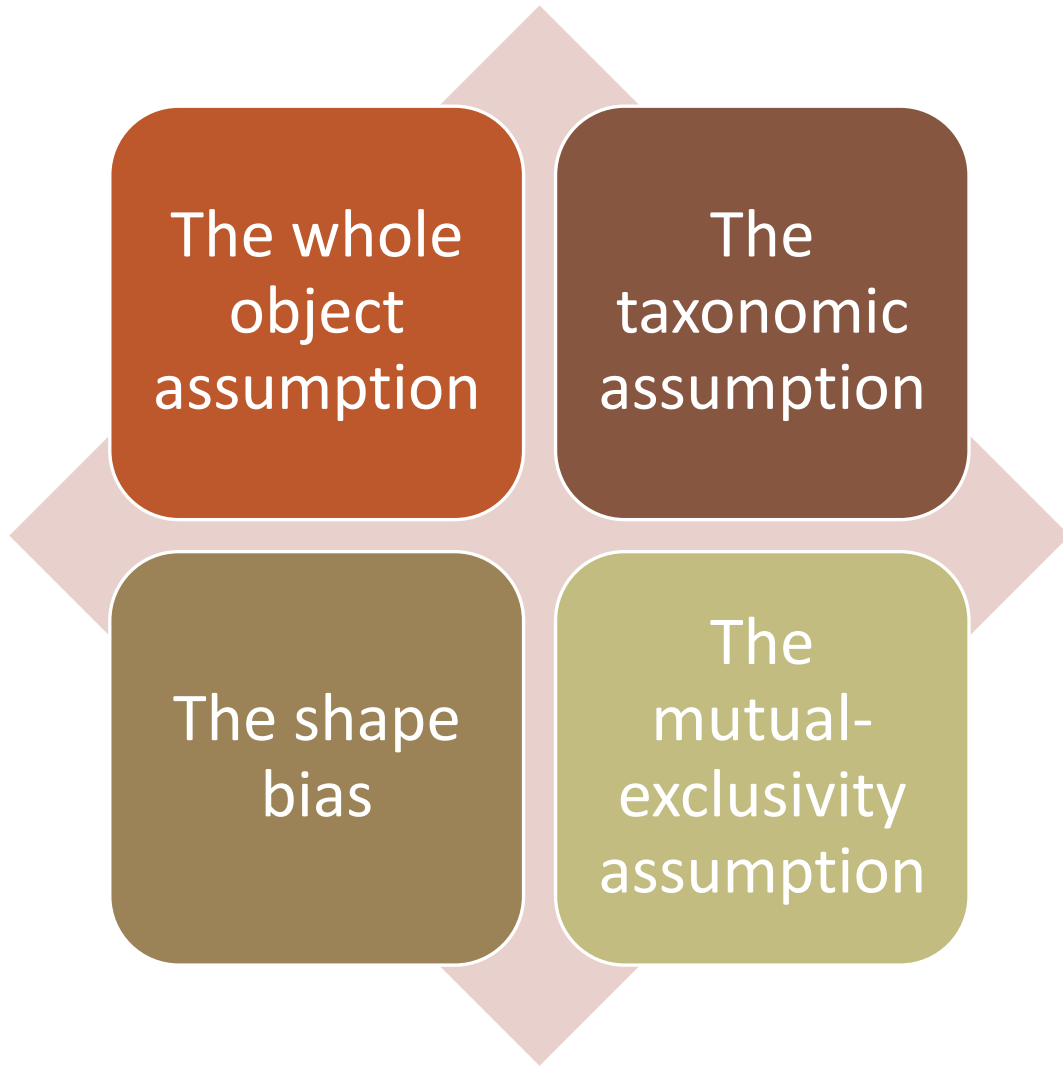
Jak zvládnou děti zjistit, co slova, kterým se učí, znamenají, když jsou jejich významy **indeterminované**?

Quinův problém

Jak zvládnou děti zjistit, co slova, kterým se učí, znamenají, když jsou jejich významy **indeterminované**?

→ Využívají různých „biases“, které upřednostňují určité významy před ostatními

„Biases“

„Biases“

The whole object assumption

Nová slova referují k **celým objektům** spíše než k jeho částem či vlastnostem (Markman, 1990)

The whole object assumption

Nová slova referují k **celým objektům** spíše než k jeho částem či vlastnostem (Markman, 1990)

Toto může občas vést k tzn. „vlastnost objektem“ chybě

The whole object assumption

Nová slova referují k **celým objektům** spíše než k jeho částem či vlastnostem (Markman, 1990)

Toto může občas vést k tzn. „vlastnost objektem“ chybě

← *pěkný*

The taxonomic assumption

Význam známého slova je rozšířen na ten **stejný typ objektu** (Markman & Hutchinson, 1984)

The taxonomic assumption

Význam známého slova je rozšířen na ten **stejný typ objektu** (Markman & Hutchinson, 1984)

The taxonomic assumption

Význam známého slova je rozšířen na ten **stejný typ objektu** (Markman & Hutchinson, 1984)

STANDARDS

DAX

2" square
blue, wooden

RIFF

2.5" diameter
brown, wooden

TEST SET

SIZE CHANGES	1	2.5"	3.0"
	2	8.0"	10.0"
	3	24.0"	24.0"
TEXTURE CHANGES	1	blue, cloth	brown, sandpaper
	2	blue, sponge	brown, bubble-pak
	3	blue, wire	brown, beanbag
SHAPE CHANGES	1		
	2		
	3		

The shape bias

Význam nového slova je rozšířen na ty věci, které jsou **stejného tvaru** spíše než na ty, které mají stejnou barvu nebo nějakou jinou vlastnost (Landau, Smith, & Jones, 1988)

Figure 1. Stimulus sets for all experiments. Stimuli are specified in terms of how they differ from the standard. A duplicate of the standard was always included in the test set, whereas subsets of size, texture, and shape changes were used for different experiments. See text for details.

The mutual exclusivity assumption

Nové slovo referuje k **novému** objektu a ne k tomu, pro které má už dítě slovo (Markman, Wasow, & Hansen, 2003)

The mutual exclusivity assumption

Nové slovo referuje k **novému** objektu a ne k tomu, pro které má už dítě slovo (Markman, Wasow, & Hansen, 2003)

Ukaž mi ptakopyska!

The mutual exclusivity assumption

Nové slovo referuje k **novému** objektu a ne k tomu, pro které má už dítě slovo (Markman, Wasow, & Hansen, 2003)

Ukaž mi ptakopyska!

The mutual exclusivity assumption

Nové slovo referuje k **novému** objektu a ne k tomu, pro které má už dítě slovo (Markman, Wasow, & Hansen, 2003)

Ukaž mi ptakopyska!

„Cross-
situational
learning“

Cross-situational learning

Jeden ze způsobů, jak se děti mohou naučit nová slova je skrz tzn. **fast mapping** během kterého je referent jednoznačně identifikován (Carey, 1978)

Cross-situational learning

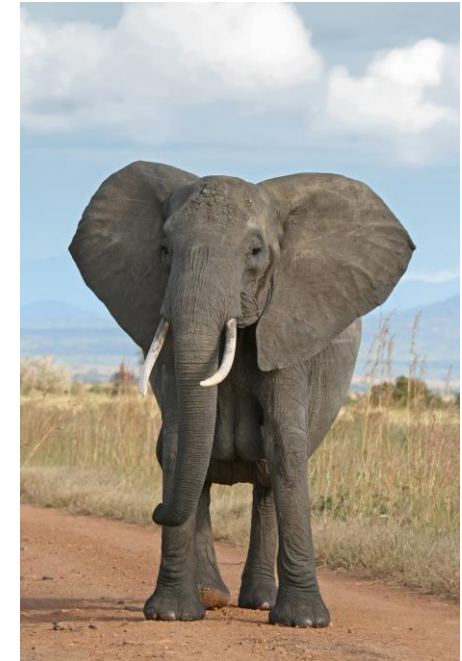
Jeden ze způsobů, jak se děti mohou naučit nová slova je skrz tzn. **fast mapping** během kterého je referent jednoznačně identifikován (Carey, 1978)

Ovšem děti se zvládají učit i v situacích, kdy je referent nového slova **nejasný**

Cross-situational learning

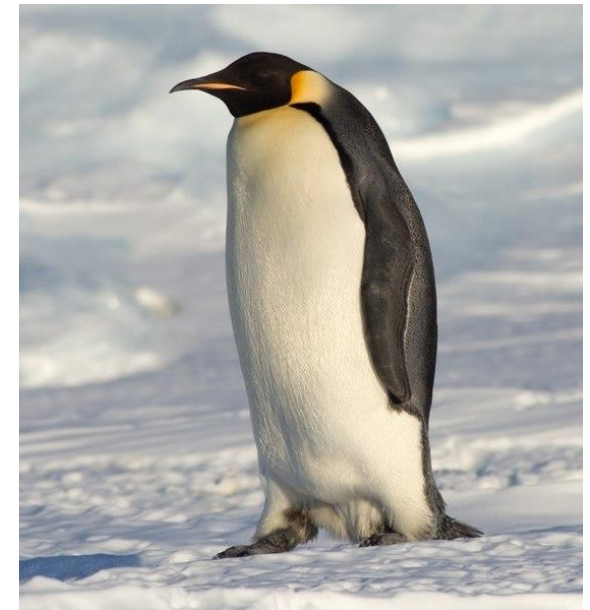
Tady v zoo mají ale hezkýho Iva!

Cross-situational learning

Lev je unavenej, co?

Cross-situational learning

---

*Myslím, že **lev** teď spinká.*

The Associative Learning Hypothesis

---

1. Když jsou děti vystaveny novému slovu v situaci, kdy je referent ambigní, tak si do paměti zapíší všechny možné referenty tohoto slova, které jsou v dané situaci k dispozici.

The Associative Learning Hypothesis

---

1. Když jsou děti vystaveny novému slovu v situaci, kdy je referent ambigní, tak si do paměti zapíší všechny možné referenty tohoto slova, které jsou v dané situaci k dispozici.
2. Během dalších situací, kdy znovu slyší toto nové slovo, tak opět zvaží všechny možné referenty. Děti pak **zvýší váhu** těch referentů, které se objevují několikrát.

The Associative Learning Hypothesis

---

1. Když jsou děti vystaveny novému slovu v situaci, kdy je referent ambigní, tak si do paměti zapíší všechny možné referenty tohoto slova, které jsou v dané situaci k dispozici.
2. Během dalších situací, kdy znovu slyší toto nové slovo, tak opět zváží všechny možné referenty. Děti pak **zvýší váhu** těch referentů, které se objevují několikrát.
3. S postupem času ten správný referent získá **největší** váhu.

The Hypothesis Testing Hypothesis

Také označována jako *the Propose-but-verify Hypothesis*

1. Když je dítě vystaveno novému slovu v situaci, kdy je jeho referent ambigní, tak si **náhodně vybere** jednoho z možných referentů.
2. V následujících situacích, kde se toto slovo opět objeví, jsou vždy **dvě možnosti**:
  1. Dříve zvolený referent je možným referentem. V tomto případě se dítě drží zvoleného referentu.
  2. Dříve zvolený referent není možným referentem. V tomto případě dítě **zahazuje dříve vybraný referent** a vybere si nový **opět náhodně ze všech možných referentů v dané situaci**.
3. S postupem času přiřadí dítě správný referent k novému slovu.

The Hypothesis Testing Hypothesis

Také označována jako *the Propose-but-verify Hypothesis*

1. Když je dítě vystaveno novému slovu v situaci, kdy je jeho referent ambigní, tak si **náhodně vybere** jednoho z možných referentů.

The Hypothesis Testing Hypothesis

Také označována jako *the Propose-but-verify Hypothesis*

1. Když je dítě vystaveno novému slovu v situaci, kdy je jeho referent ambigní, tak si **náhodně vybere** jednoho z možných referentů.
2. V následujících situacích, kde se toto slovo opět objeví, jsou vždy **dvě možnosti**:

The Hypothesis Testing Hypothesis

Také označována jako *the Propose-but-verify Hypothesis*

1. Když je dítě vystaveno novému slovu v situaci, kdy je jeho referent ambigní, tak si **náhodně vybere** jednoho z možných referentů.
2. V následujících situacích, kde se toto slovo opět objeví, jsou vždy **dvě možnosti**:
  1. Dříve zvolený referent je možným referentem. V tomto případě se dítě drží zvoleného referentu.
  2. Dříve zvolený referent není možným referentem. V tomto případě dítě **zahazuje dříve vybraný referent** a vybere si nový **opět náhodně ze všech možných referentů v dané situaci**.

The Hypothesis Testing Hypothesis

Také označována jako *the Propose-but-verify Hypothesis*

1. Když je dítě vystaveno novému slovu v situaci, kdy je jeho referent ambigní, tak si **náhodně vybere** jednoho z možných referentů.
2. V následujících situacích, kde se toto slovo opět objeví, jsou vždy **dvě možnosti**:
  1. Dříve zvolený referent je možným referentem. V tomto případě se dítě drží zvoleného referentu.
  2. Dříve zvolený referent není možným referentem. V tomto případě dítě **zahazuje dříve vybraný referent** a vybere si nový **opět náhodně ze všech možných referentů v dané situaci**.
3. S postupem času přiřadí dítě správný referent k novému slovu.

Shrnutí

---

1. Děti musí zjistit jak **formu** tak **význam** nových slov
2. Formu dokáží zjistit pomocí:
  1. Přechodných pravděpodobností
  2. Fonologických pravidel
  3. Již známých slov
3. Musí se vypořádat s tzn. **indeterminací reference** (Quinův problém), kterou řeší za pomoci tzn. „**biases**“:
  1. The whole object assumption, the shape bias, the taxonomic assumption, the mutual-exclusivity assumption
4. Dokáží též využívat tzn. **cross-situational learning**. Jak to funguje?
  1. The Associative Learning Hypothesis
  2. The Hypothesis Testing Hypothesis

Děkuji za pozornost!
Máte nějaké otázky?

Bibliografie

Bortfeld, H., Morgan, J. L., Golinkoff, R. M., & Rathbun, K. (2005). Mommy and me: Familiar names help launch babies into speech-stream segmentation. *Psychological science, 16*(4), 298-304.

Carey, S. (1978). *The child as word learner*

Jusczyk, P. W., Houston, D. M., & Newsome, M. (1999). The beginnings of word segmentation in English-learning infants. *Cognitive psychology, 39*(3-4), 159-207.

Landau, B., Smith, L. B., & Jones, S. S. (1988). The importance of shape in early lexical learning. *Cognitive development, 3*(3), 299-321.

Markman, E. M., & Hutchinson, J. E. (1984). Children's sensitivity to constraints on word meaning: Taxonomic versus thematic relations. *Cognitive psychology, 16*(1), 1-27.

Markman, E. M. (1990). Constraints children place on word meanings. *Cognitive science, 14*(1), 57-77.

Markman, E. M., Wasow, J. L., & Hansen, M. B. (2003). Use of the mutual exclusivity assumption by young word learners. *Cognitive psychology, 47*(3), 241-275.

Smith, L., & Yu, C. (2008). Infants rapidly learn word-referent mappings via cross-situational statistics. *Cognition, 106*(3), 1558-1568.

Saffran, J. R., Newport, E. L., & Aslin, R. N. (1996). Word segmentation: The role of distributional cues. *Journal of memory and language, 35*(4), 606-621.

Quine, W. V. O. (1960). *Word and object*. MIT press.

Trueswell, J. C., Medina, T. N., Hafri, A., & Gleitman, L. R. (2013). Propose but verify: Fast mapping meets cross-situational word learning. *Cognitive psychology, 66*(1), 126-156.